

જનામે ખુદા

ધી સુરત એમ્પ્રેસ કલબ

ઇનસાની-ફર્ઝ

નાટકનો દુકસાર તથા ગાયનો

લેખક:-જનાબ મુશી મહંમદ અબુ ગફુર આસી.

પ્રકાશક:-એન. બી. જોશી.

મેનેજર:-બી. એમ. શેખ

સવત ૧૯૮૫]

આવૃત્તિ ૧ લી]

[સ. ૧૯૨૯

[પ્રત ૫૦૦

સર્વ હક સ્વાધીન છે.

મુસ્લિમ-ગુજરાત પ્રેસ, ભાગાતાલાખ રોડ, સુરત

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજગતી કોર્પોરેશન વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૮-૪૨ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ 'દર્શનાબી-કર્મ' ગાયત્રી અને
કુંડા

વિષય ૨. ૩૧૮ + ૩૧૯

બનામે ખુદા

ધી સુરત એમ્યુચર્સ કલબ

ઇનસાની-ફર્ઝ

નાટકનો ટુંકસાર તથા ગાયનો

લેખક:-જુનાબ મુન્શી મહંમદ અબ્દુલ ગફુર આસી.

પ્રકાશક:-એન. બી. જોશી.

મેનેજર-બી. એમ. શેખ.

સવત ૧૯૮૫]

[ઇ. સ. ૧૯૨૯

આવૃત્તિ ૧ લી]

[પ્રત ૫૦૦

સર્વ હક સ્વાધીન છે.

મુસલિમ-ગુજરાત પ્રેસ, બાગાલાબ રોડ, સુરત

ગુજરાતી કોપીસાઈટ-સંગ્રહ પુરુષ-પાત્રો

ચંદ્રસિંહ—ગ્રેમ નગરનો રહેમદીલ રાજા.

ગુમસિંહ—ચંદ્રસિંહનો નાનો ભાઈ (દાડડીઓ)

મુરેન્દ્રસિંહ—ચંદ્રસિંહનો નીમકહુલાલ પ્રધાન.

સરકરાજ—ચંદ્રસિંહનો વફાદાર મુસલમાન દોસ્ત.

પ્રતાપ—ચંદ્રસિંહનો પાટવી પુત્ર.

જાળાજ—સરકરાજનો નેક પુત્ર

દુશાન્તીપ્રસાદ—ગુપ્તસિંહનો બદમાશ મિત્ર.

(બાદમાં પ્રધાન)

દીલેરખાન—ગુપ્તસિંહનો ખુશામતી મિત્ર.

(બાદમાં સેનાપતિ)

ધમધમ—એક પૈસાદાર બુદ્ધો છમછમનો પાત્ર.

ડમડમ—એક મુફ્ફીશ મવાલી ગઢાળાજ

લમલમ—ડમડમનો પાગલ નોકર

સ્ત્રી-પાત્રો

ગુણવંતી—ચંદ્રસિંહની પતિભક્ત સ્ત્રી.

સરાફત—સરકરાજની વફાદાર સ્ત્રી.

મીસ છમછમ—ધમધમની ફેશનેબલ પરણેતર.

(પછીથી ડમડમની માથુક)

એ સિવાય, ચોપદાર, કોન્સ્ટેબલ, સિપાઈ, જલ્લાદો,
દરબારીઓ, સખી, નાચનસીઓ વિગેરે વિગેરે,

ઇનસાની ફર્જ

નાટકનો ટુંક સાર.

ઈશ્વર સ્તુતિ.

પ્રવેશ-૧ લો—ચંદ્રસિંહ રાજાની પતિવ્રતા સ્ત્રી ગુણવંતી પોતાના એકાન્ત બાગમાં 'પરમાત્માનું' નામ લે છે તે વખતે પાપી ગુપ્તસિંહ પોતાના ભાઈની સ્ત્રી પાસે પોતાના પાપી વિચાર જાહેર કરી પ્રેમની યાચના કરે છે. સતી ગુણવંતી તેને ધિક્કારે છે ત્યારે પાપી નતી સ્ત્રી પર બળાત્કાર કરવા જાય છે, ત્યાં અકસ્માતીક રાજા ચંદ્રસિંહ પાપીના મોટાભાઈ આવી પહોંચે છે. સતિના શીતમનો બચાવ. પાપીનું નાશી જવું.
(ટેબલો)

પ્રવેશ-૨ જો—પાપી ગુપ્તસિંહ ફજેત થયેલો પરેશાન હાલતમાં આવે છે અને ક્રોધમાં પોતાના ભાઈનું ખુન કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરે છે. તેવામાં તેના બદમાશ મિત્રો શાન્તીપ્રસાદ અને દીલેરખાન આવી મળે છે. તેને પાપી ગુપ્તસિંહ મદદ કરવા સમજાવે છે તેના બદમાશ મિત્રો મદદ કરવા હા કહે છે. અને ખુનનો આરોપ સતી ગુણવંતી ઉપર મુકાય એવો બંદોબસ્ત કરી ખુશી થઈ વિદાય થાય છે.

(ટેબલો)

પ્રવેશ-૩ જો—ફજનમાં પુલી રહેલી છમછમ પોતાના બુદ્ધા પતિના અફસોસમાં આવવું. એટલામાં પોતાના બુદ્ધા

ધણીનું આવવું. બન્ને વચ્ચે મહોળ્લસ તથા હાય અફસોસ કરી ચાલ્યા જવું.

પ્રવેશ-૪ થો—રાજા ચંદ્રસિંહ પોતાના શયન ભુવનમાં નિંદ્રામાં સુતો છે તથા બીજા બાજુ પ્રધાન સુરેન્દ્રસિંહ સુતો છે કારણ કે તેઓ સવારમાં શિકાર કરવા જનાર છે ત્યારે પાપી ગુપ્તસિંહ તેના બદમાશ મિત્રો સાથે ખુન કરવા આવવું. તેના બદમાશ મિત્રોએ પ્રધાન સુરેન્દ્રસિંહને બેલાન કરી ઉંચકી જવું અને એક લોંચરામાં કેદ કરવું. ત્યારે પાપી ગુપ્તસિંહનું પોતાના ભાઈ ચંદ્રસિંહનું ખુન કરી ગલરાટમાં રાણી તથા કુંવરને અચાનક આવતા બેઠાં ખંજર મૂકી તેના મિત્રો સાથે નાશી જવું. ગુણવંતીનું તથા કુંવર પ્રતાપનું આવી રૂદ્ધન કરવું. પતિ-પ્રેમથી ગુણવંતી ખંજર પોતાની છાતીમાં ભોંકી મરી જવાના દ્રઢ વિચાર કર્યો. એટલામાં રાજા ચંદ્રસિંહનો મુગ્ધમાન મિત્ર સરકરાજનું આવી પહોંચવું તથા ગુણવંતીને પોતાની છાતીમાં ખંજર મારતાં અટકાવવું તથા ગુણવંતીના ધર્મનો ભાઈ થઈ હવેથી મિત્ર ચંદ્રસિંહની ગાદીનો બચાવ કર્યો તથા પ્રતાપસિંહને ગાદી આપી દરેક વાતે બચાવ કરવાનું વચન આપવું. ગુણવંતીને ધીરજ પાછળથી કડ્ડણ.

(ટેબલો)

પ્રવેશ-૫ મો—ડમડમ નામનો એક સદ્ગુણ મવાલી સદ્ગાની ધુનથી પાંચ પૈસા પેદા કરવાથી સદ્ગાની તારીફ કરતો નજરે આવે છે ત્યાર પછી તેનો પાગલ નોકર ભમભમ આવે છે અને સદ્ગાની વાત કરી શેઠ નોકર મોજ માને છે અને દારૂ પી ખુશી મનાવે છે. બાદ જવું.

પ્રવેશ ૬ઠો—પાપી ગુપ્તસિંહ સતી ગુણવંતી તથા પોતાના ભત્રીજા પ્રતાપને રાજા ચંદ્રસિંહના ખુનના આરોપસર કેદ કરી ગાદી પચાવી પાડી છે. આજ દરબાર ભરી નાચ-રંગ કરી રહ્યા છે એટલામાં મોકલેલ સિપાઈ-ગુણવંતી તથા પ્રતાપને હાજર કરે છે. પાપી ગુપ્તસિંહ જળરજસ્તીથી પોતાની સ્ત્રી બનવાને માટે ગુણવંતી પર દબાણ કરે છે. ગુણવંતી ના ઈન્કાર જાય છે. આખરે બન્ને વચ્ચે ઝપાઝપી થાય છે. ત્યાં ચંદ્રસિંહનો વફાદાર મિત્ર સરફરાજનું આવી ચઢવું અને પાપી ગુપ્તસિંહ સાથે તકરાર થાય છે. પાપી, સરફરાજ તથા ગુણવંતી તથા પ્રતાપને મારવા જાય છે. સરફરાજ સમય સુચકતા વાપરી પ્રતાપને પોતાની ગોદમાં ઉંચકી લે છે અને ગુણવંતીને પોતાની આગળ કરી પીસ્તોલની ગોળી છોડે છે. પણ ગોળી છટકી સિપાઈઓને લાગે છે. પાપી ગુપ્તસિંહ તથા તેના બદમાશ મિત્રોનું બચી જવું. સરફરાજનું ત્રણું સાથે છટકી જવું.

(દ્રોપ-સીન)

અંક બીજો.

પ્રવેશ-૧ લો—સરફરાજ ગુણવંતી તથા પ્રતાપ કુંવરને લઈ જંગલને રસ્તે પલાયન થાય છે. રાણીનો રસ્તા વચ્ચે અફસોસ ! સરફરાજ ગુણવંતી તથા પ્રતાપ ત્રણેનું આગળ વધવું.

પ્રવેશ-૨ જો—પાપી ગુપ્તસિંહ પોતાના મલતીઆ મિત્રો સાથે દારૂ પી પોતે પોતાની તેમ પોતાના મિત્રોની બહાઈ હાંકી રહ્યો છે. અને વિચાર કરે છે કે આપણા શિકાર

છટકી ગયા છે. માટે તેને સરકરાજના મકાને જઈ કેદ કરવા વિચાર કરી પોતાના બદમાશ મિત્રો સાથે જવું.

પ્રવેશ-૩ જો—છમછમ પોતાનો ખુદ્દો વર મરી જવાથી ખુશીમાં આવે છે. એટલામાં સદ્દાનો આંક ગણતો ભમભમ આવે છે અને છમછમની સાથે અથડાય છે. તંથી છમછમ કોપે ભરાય છે. અને ભમભમને કોઈ સારો વર શોધવા સમજાવે છે. ધમધમ બીકથી હા કહે છે અને પોતાનો શેઠ ડમડમને પરણાવવા વચન આપે છે. છમછમનું ખુશી થઈ જવું. એટલામાં ડમડમ આવે છે નોકર શેઠ સદ્દાની વાતચીત. પોલીસનું આવી બન્નેને પકડવું. ડમડમ પોલીસને લાંચ આપી વિદાય કરી દે છે. અને છમછમને મલવા જવા તૈયાર થઈ વિદાય થાય છે.

પ્રવેશ-૪ થો—સરકરાજ ત્યા ગુણવંતી ત્યા રાજકુર પ્રતાપ સરકરાજના બગીચામાં બેઠા છે અને ગુણવંતીનું દીલ ખુશી કરવા ગાનતાન થઈ રહ્યું છે તે વખતનો લાભ લઈ પાપી ગુપ્તસિંહ પોતાના પાપી મિત્રો ત્યા સિપાઈઓ સાથે અચાનક આવી સરકરાજને કેદ કરે છે પાછળથી બન્ને વચ્ચે તકરાર. પાપી, સરકરાજની સ્ત્રીને ઘરમાંથી પકડી મંગાવી મારી નાંખે છે. બાદ તકરાર પાપી સરકરાજના એકના એક પુત્રને પણ મંગાવી મારી નાંખે છે છતાં પણ સરકરાજ બહાદુર કેદ થયેલો સામો થાય છે. પણ પાપી ગુપ્તસિંહ એટલાથી નહિ ધારાતાં સરકરાજનું મકાન સગગાવવા હુકમ કરી ચાલી જાય છે. રાજકુરને ત્યા ગુણવંતીને પણ કેદ કરે છે.

પ્રવેશ પમો—પાપી ગુપ્તસિંહના બદમાશ મિત્રો ખાનગી વાતો કરે છે કે ગુપ્તસિંહનો કોઈ રીતે આપણે બન્ને મળી

બનથી મારી નાંખી ગાડી પચાવી પાડવી આવી યુક્તિ રચાતાં બન્ને પાપીઓ દેખાય છે.

પ્રવેશ-૬ઠ્ઠા-ભમભમ પોતાના શેકને છમછમ સાથે યુક્તિથી લગ્ન કરાવે છે પાછળથી સડૃની વાતો કરે છે. ભમભમ સડૃનો આંક લગાડવા જાય છે. ડમડમ તથા છમછમનો પ્રેમ વહાર.

પ્રવેશ-૭-મો. પ્રધાન સુરેન્દ્રસિંહ ઘણા વખતે કેદથી ઘણીક મુશ્કેલીથી છુટીને જંગલમાં આવવું અને નશીબને દોષ દેતો. પરમાત્માની લીલાનો વિચાર કરતો ઉભો છે તે વખતે દુરથી પાપી ગુપ્તસિંહના સિપાઈઓ સરકરાજ તથા પ્રતાપ તથા ગુણવંતી એ ત્રણેને કેદ કરી પાપી ગુપ્તસિંહના હુકમથી ગરદન મારવા લાઇ જાય છે. સુરેન્દ્રસિંહ એક બાજુ સંતાઈ સર્વે સાંભળે છે અને પ્રતિજ્ઞા કરી ત્રણેને છોડાવવા જવું.

પ્રવેશ-૮-મો. સિપાઈઓ સરકરાજ તથા ગુણવંતી તથા પ્રતાપ એ ત્રણેને એક પછી એક કતલ કરવાની તૈયારી કરે છે એટલામાં પાપી ગુપ્તસિંહ તથા તેના બદમાશ મિત્રો સાથે આવે છે. બન્ને પક્ષ વચ્ચે વાદવિવાદ છતાં પાપી નહિં માનતા ફાંસી પર પહેલાં સરકરાજને ચઢાવવા હુકમ કરે છે એટલામાં પ્રધાન સુરેન્દ્રસિંહ આવી પહોંચે છે અને પીસ્તોલની ગોળીથી સિપાઈઓને ચમ દરબારમાં પહોંચાડે છે. અને પછી એક પછી એક લડવા કબુલ કરે છે. સુરેન્દ્રસિંહથી પહેલો શાન્તીપ્રસાદ મરી જાય છે. પછીથી દીલેરખાં મરી જાય છે. અને છેલ્લે પાપી ગુપ્તસિંહ સુરેન્દ્રસિંહ સાથે લડે છે. તેમાં આખરે પાપી પોતાના પાપથી સુરેન્દ્રસિંહના હાથે પકડાય છે. સરકરાજ તથા ગુણવંતી તથા પ્રતાપ કુંવરનો બચાવ.

(હોપ-સીન)

અંક ત્રીજો

પ્રવેશ-૧-લો. પાપી ગુપ્તસિંહનો કેદખાનામાં પાપનો પ્રશ્નાતાપ. કુર કરેલા કૃત્યોથી અફસોસ. મરી ગયેલા આત્માઓનું દેખાવું. તેમની પાસે માફી માંગવી તથા ગુણવંતી તથા પ્રતાપસિંહ તથા સરકરાજ સર્વે પાસે માફી માંગવી. સર્વેએ માફી આપવી. પાછળથી પાપના પ્રશ્નાતાપથી પોતાને હાથે પોતાની છાતીમાં કટાર મારી કરેલા કૃત્યોનો બદલો આપવા નર્કમાં પલાયન થવું.

(દેખલો)

પ્રવેશ ૨ જો—ડમડમ પોતાના નોકરની રૂહ જોતો ઉભો છે કે લગાડેલો આંક આજે આવ્યો છે એટલામાં તેનો નોકર ભમભમ નાઉમેદ થવાની બળર આપે છે. ડમડમનો અફસોસ. પાછળથી પોતાની સ્ત્રી છમછમ પાસે ગીરે મુકવા સાડી માંગે છે. છમછમનું સાડી આપવા ના કહેવું. ડમડમનું ગુસ્સે થઈ છમછમનું ગળું દબાવી મારી નાંખવું. એટલામાં પોલીસનું આવવું, બન્ને શેડ નોકરને કેદ કરી લઈ જવું. બન્ને જતી વખતે પોતાના નસીબનો તેમજ સદ્દાની સત્યાનાશીનો ચીતાર લોકને સંભળાવતા બચે છે.

પ્રવેશ ૩જો—પ્રતાપસિંહ, રાજ્યગાદી, સર્વેનું સુખી છેવટ પાપનો ક્ષય અને સત્યનો જય. ॥

(સમાપ્ત.)

ઈનસાની ફર્ક

નાટકનાં—ગાયનો

અંક ૧લો.

(૧)

હયાળુ પ્રભુ દિનાનાથ
 દાતા તું, મૌલા તું, જગનાથ
 અથ નિરાધારો કે વાલી
 પત્તે, પત્તે, ડાલી, ડાલી,
 મીલકરં તેરે ગુન ગાતે હેં સાથ
 હિન્દુ પુકારે તુજકો ઈશ્વર
 મુસ્લિમ પુકારે અલ્લાહો અકબર
 આસીકી લાજહે તોરે હાથ

(૨)

અજળ હે કુદરતકી રચના
 જગતહે ચાને સ્વાખના
 પુલોંકી મુગંધને હૃદયકો લુભાયા
 પ્રાણુમેં મેરે ઉમંગ સમાયા
 ફીર કયું ન, પ્રભુ કે ચરણ પડના
 સખમેં દર્શન ઉસ્ને દીયા હે
 પુલ પાતમેં ઓહી બસા હે
 નીશદીન માલા ઉસ્કી જપના

(૩)

લગ ન જાય જોખનપે નજર ચોરકી,
હે જવાની અજબ તોરકી.

નજર કે બાહીર રહ્ય પે અગર લગાતી હું
ઉસે દીવાના ફીર એક દમમેં મેં બનાતી હું.
યે દોનો આંખે નહીં વીષ કે ખ્યાલે હેં,
ચતુરકોબી મેં એક પલમેં લાન દીલાતી હું
મરતે હજાર સારે ફીરતેં હેં મારે મારે,
હાં, દેખીયે હે જગે ગોરકી.

(૪)

હડો છેડો ન, ઝુઠી બનાવ બતીયાં
આચે સોતનકે, વહાં, કાટકે સ્તીયાં
કયું ભેદ પ્રેમકા તુમ મુજસેબી છુપાતે હો
કભીતો સત્ય કહો કીસ્કે ઘરપે જાતે હો
આફ કેહ દેતી હે આપકી અખીયાં
મેરે દ્રહ્યમેં બીઠાકે તુજે ખ્યાર કરૂં.
તેરી જવાનીપે ખાંસી મેરી નીસાર કરૂં
કભી સીનેસે મેરે, મીલાલે છતીયાં

(૫)

કયું પ્રાણનાથ ચલ બસે, હમકો અકેલે છોડકે
ચુપ હો ગયે હો કીસ લીયે, યું અપને મુખકો મોળકે
ધત્તે ખફા ન, હોજીયે, દો ખાત મુજસે કીજીયે

હોકે ચરણમેં ખેડીહું, પ્રેમકી આશ બેડકે
પ્રતાપ રો રહાહે અબ કયા કરતે હો ચે ગજબ
ખો, દેગા વરના પ્રાણુ ચે, પથરસે સરકો ફેડકે

(૬)

સંસારકે સબ ધંધોકો નીચા દીખાએ સદા
કંગાલકો ભી એક દમ ભરમે ધનવાન બનાએ સદા
એક રૂપીઆ લગાકર દેખો ઉસ્કે દશ ખાકર દેખો.
કેસાભી દુઃખીઓ ફેરન ઉસ્કે દુઃખકો ભુલાએ સદા
સોગંદહે મુજે નવેકી કયા ખાતહે ઇસ બુવેકી
નાદાનકે ખાલી લેજેમેં બુધ્ધિકો બગાએ સદા

(૭)

કેહુદો પિયાસે મોહેન, મતાય
મેરી નજરકે લાખેં હેં જખમી
ખેલ, લેંસ, ચોર, ગાય
પ્યારા મુખળા દેખકે મૈરા
ઘાટે, ગધે, લલચાચ

(૮)

બુનકોભી ભુલજા, અલ્લાહકોભી યાદ ન કર,
દેરકો છોડ દે, કામેકોભી આબાદ ન કર.
ખાલ પર નોચે ચમન લુટ નશીનમ છુટા,
ઇસપે તાકીદ હે સૈયાદકી ફ્યાંદ ન કર.
રીસ્મ ઉલ્ફતકી બતાએં દિલે નાદાં તુજકો,
ભુલ જા અપની વફા, ઉનકી જફા યાદ ન કર.

(૯)

પુછતે કયા હો મેરે દુઃખકા અરે પાર નહિ
 જુસ્કા સ્વામિ નહિ ઉસ્કે લીયે સંસાર નહિ
 ન, રહે માત-પિતા ઓર ન, રહે નાથ મેરે
 ઈસ અભાગીકા કોઈ અખતો મદદગાર નહિ
 કલ-તલક મિત્ર જોથે આજ બને વો. શત્રુ
 દેખવી જુઠીહે જગ સત્ય કહીં પ્યાર નહિ
 એસે જીનેસે-તો મરજાના હે અપના અચ્છા
 કયું કે ઈસ-જીનેસે કુચ્છ સુખ નહિં સાર નહિં

અંક બીજો

(૧૦)

ભાઈ મેં જનમકી દુઃખીયારી
 મેરે ભવિષ્યને સુખકો હટા
 શીશપે ઘરકે સંકટ ભારી
 એક સમયકો ધનકી ધનીથી
 પરંતુ બની મેં આજ ભીખારી

(૧૧)

હો નહિં શકતે હેં હિન્દુસે મુસલમાન જુદા;
 એક માતાકે હેં દો પુત્ર ન તું જાન જુદા.
 જો હે કાશીકા પ્રભુહે વોહી કાબેકા જુદા;
 કયા હુવાહે કભી ભગવાનસે રેહુમાન જુદા,
 નામતો એકહી હેં ફેર હે કુચ્છ ભાષાકા;

રશન ખીન તરસાંચ્યાં ખહેર મદીને વાલે સાંચ્યાં;
મુરકી કમલી મુખ પર પાંચ્યાં, અલદી. ખલદી સકલ દીખાચ્યાં

(૧૪)

યું અખીયન લીન તર સાંચ્યાં, શહેર મદીને વાલે સાંચ્યાં;
તકો માનો નીંદ ન, આચ્યાં, મૈલા તોરે હિજ, સતાચ્યાં;
યું મુરસીદ ખીન તર સાંચ્યાં, શહેર મદીને વાલે સાંચ્યાં;
ર પર તોરે આંચ્યારે સાંચ્યાં, ખાલી ન, દામન બાંચ્યારે સાંચ્યાં;
ચ્યાં મુરાદ ન, પાંચ્યાં, શહેર મદીને વાલે સાંચ્યાં;

(૧૫)

અય અનાથોંકે વાલી ખ્યારે પ્રભુ
આજ હમહેં તેરેહી સહારે પ્રભુ
રાજ, ધન, દોલત, ગઈ ખ્યારે પિતા જાતે રહે
હાય હમ નિરદોષપે પાપી સિતમ ઢાતે રહેં
અખ ચીવા તેરે કીરકો પુકારે પ્રભુ
માતા દુઃખીયારી ચીચ્યા જકળે હુવે જંજીરમે
એક નહિં દુઃખ સંકટો લીજળે મેરી તકદીરમે
જલ્દ પહોંચાદે મુખકે કિનારે પ્રભુ
સંકટોકા સામના હે કુચ્છ કહા જાતા નહિં
દુઃખ મેરે નાજુક હૃદયસે અખ સહા જાતા નહિં
તું બુલાલે હમેં અપને દ્વારે પ્રભુ

(૧૬)

હમતો આશીક તુમારે હેં ગાલકે
ખાત કીજે જરા મુખ સંભાલકે
મેં જો ખીગળી તો હાં ફીર ફીસીકી નહિં
છોળદો દીલગી મુજસે અચ્છી નહિં

વરના ફટકે લગેગેં રૂમાલ કે
 આપકી માર પ્રશાદ હે પ્રેમકા
 આપકે સામને હો અગર આત્મા
 રખદું આપના કલેબ નીકાલકે

(૧૭)

જે આનીઓંકી કબ આંખોમેં આઈ શર્મ હે
 ભયસે ઈશ્વરકે હુવા પાપી હૃદય કબ નર્મ હે
 છાંયા કૃપાકા પ્રભુ કરતા નહિં ઉન પર કભી
 પાપકી ધુનમેં ખુરે કીએ જીનોનેં કર્મ હે
 જગકી જુઠી માયા પર ઉસ્કા હૃદય આતા નહિં
 લોભસે હેં દુર કોસોં સત્ય જીસ્કા ધર્મ હે

(૧૮)

કબ તલક બચઠે રહોગે કૃષ્ણજી રૂઠે હુવે
 લોગ કેહુ ઉડીંગે જો વાદેથે વોહ જુઠે હુવે
 આકે દીર ઈસ હીંદમે બન્સી બબદો પ્રેમકી
 તાકે મીલ જાયેગેં જો આપસમેં દીલ ટુટે હુવે
 હિન્દુઓંકી કયા કહે હાલત મુજસે કહી જાતી નહિં
 બન ગયે હેં આજ પાપી ભાગ્યે પુટે હુવે
 દેશ—ભકતોં પર અગર અચસે જુદમ હોતે રહે
 કીશ—તરહ મોહન રહોગે આપ દીર છુટે હુવે

અંક ૩ જો

(૧૯)

કુચ્છ સમજ ઓ દિવાની;
 માનજા ભવાની,

લુગી દોનોંકા અબ મેં પાની;
 અપમાન મત કરના ભુલેસે મેરા,
 કર-દેગા વરના સવેરા;
 પીટનેકી હે નિશાની
 હાં મેરી નાની;
 મેંલી હું પુરા સીયાની
 હાંન્ટરસે તેરા ઉઘેળુંગા અમળા.
 પ્રભુ કરે બળે ઝગળા,
 ગર ના તુંને મેરી માની
 હોગી પરેસાની
 લપકીયેં ઓરકો સુનાનાં

(૨૦)

હુવા ઇશકહી કારન ફેલમેં—રે;
 કભી મત ગીરના સદૃકે ખેલમેં, (૨)
 ભુલ ગયા મેં સારી શેખી અપની અય ભાઈ,
 પોલીસવાલોંને જબ આકે ગરદન દબાઈ,
 અજી મજબી ગીરી જેસી તેલમેં—રે; કભી.
 જીસ અભાગીકે કભી પીછે ચે સદૃ લગ ગયા,
 જાન લોકે પ્રાણ લેન શત્રુ કદૃ લગ ગયા;
 આજ કયા મેરી દશા હે સદૃખાલે દેખલો,
 હુય કળી હાથોમેં ઓર ઇજ્જતકો ખદૃ લગ ગયા;

x

x

x

સાબર-મતિકે દરશનકો અબ હોગા જાના,
 ભુમેત્રી રોટી મીલે ઓર ભીંગકા ખાના
 લીજે હમતો ચલે સીધે જેલમાં—કભી

સમાપ્ત

બનામે ખુદા

ગુ ઝા રિ શ

મુઅઝઝિઝ હઝરત !

યે નાચીઝ ડ્રામા જો ઇસ વકત આપકે પેશે નઝર હય, અયસી હયસીયત નહીં રખતા જોસે મેં આઇસે ફક્ત સમજું. મુઝે ઉમ્મીદ હય કે શાયકીનને મેરી ખતાઓસે દરગુજર ફરમાકે અગર ઇસ હકાર ડ્રામેકી કદ્રકી ઓર ઇઝતકી નીંગાહોસે દેખા તો મેં અપને જઝબાતકા દુસરા પેહલુ અહોત જલદ પેશ કરંગા. ઓર ખાસ કરકે મેરે મોહતરીમ દોસ્ત નરહરી શંકર જોશી ઓર અહાદુરખાંકા શુક્રગુઝાર હું, જોસને મેરે ઇસ કામમેં નીહાયત કોશીશકી હય.

લી. ખાકસાર,
આસી.

શુ ક રી યા

— — — — —

મેં ધી એમેચ્યુર્સ કલબ કે તમામ મેમ્બરોંકા શુક્રગુઝાર હું, જોનાં મુસ્લીમ અચ્ચોંકી ઇમદાદ કી, ખાસ કરકે જનાબ મુન્શી અબ્દુલ ગફુર “આસી”કા બી શુક્રગુઝાર હું જોનાં અપના ડ્રામા મુફત ઇનાયત ફરમાયા.

ખાકસાર,
અહાદુરખાં મોહમ્મદખાં બેલીફ

